

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 1 sierpnia 2022 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Rozporządzenie (UE) nr 604/2013 – Kryteria i mechanizmy ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej – Artykuł 8 ust. 2 i art. 27 ust. 1 – Małoletni bez opieki, którego krewny przebywa zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim – Oddalenie przez to państwo członkowskie wniosku o przejęcie tego małegoletniego – Prawo do skutecznego środka zaskarżenia decyzji o oddaleniu przysługujące wspomnianemu małegoletniemu lub temu krewnemu – Artykuły 7, 24 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej – Najlepszy interes dziecka

W sprawie C-19/21

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlem (sąd rejonowy w Hadze, ośrodek zamiejscowy w Haarlemie, Niderlandy) postanowieniem z dnia 12 stycznia 2021 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 stycznia 2021 r., w postępowaniu:

I,

S

przeciwko

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, L. Bay Larsen, wiceprezes, A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, I. Jarukaitis i N. Jääskinen, prezesi izb, M. Ilešič, J.-C. Bonichot (sprawozdawca), M. Safjan, A. Kumin, M.L. Arastey Sahún, M. Gavalec, Z. Csehi i O. Spineanu-Matei, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Emiliou,

sekretarz: M. Ferreira, główna administratorka,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 stycznia 2022 r.,

* Język postępowania: niderlandzki.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu I oraz S – N.C. Blomjous oraz A. Hoftijzer, advocaten,
- w imieniu rządu niderlandzkiego – M.K. Bulterman, M.H.S. Gijzen oraz P. Huurnink, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu belgijskiego – M. Jacobs oraz M. Van Regemorter, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu greckiego – M. Michelogiannaki, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu francuskiego – A.-L. Desjonquères oraz D. Dubois, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu szwajcarskiego – S. Lauper, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – A. Azema, C. Cattabriga i M.G. Wils, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 7 kwietnia 2022 r.,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaney dalej „kartą”) i art. 27 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (Dz.U. 2013, L 180, s. 31) (zwanego dalej „rozporządzeniem Dublin III”).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między I i S, obywatelami egipskimi, a Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (sekretarzem stanu ds. sprawiedliwości i bezpieczeństwa, Niderlandy; zwanym dalej „sekretarzem stanu”), dotyczącego odmowy uwzględnienia przez ten organ wniosku organów greckich o przyjęcie I.

Ramy prawne

- 3 Motywy 4, 5, 9, 13, 14, 16, 19 i 39 rozporządzenia Dublin III stanowią:
„(4) W konkluzjach [Rady Europejskiej, podczas nadzwyczajnego spotkania w] Tampere [które odbyło się w dniach 15 i 16 października 1999 r.] stwierdzono także, że [wspólny europejski system azylowy (WESA)] powinien zostać uzupełniony, w krótkim terminie, o precyzyjną i sprawną metodę ustalania, które państwo członkowskie jest odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu.

(5) Metoda taka powinna być oparta na kryteriach obiektywnych i sprawiedliwych, zarówno dla państw członkowskich, jak i dla zainteresowanych osób. W szczególności powinna ona umożliwiać szybkie ustalenie odpowiedzialnego państwa członkowskiego, tak by zagwarantować skuteczny dostęp do procedur udzielania ochrony międzynarodowej i nie powinna zagrażać celowi, jakim jest szybkie rozpatrywanie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej.

[...]

(9) W świetle wyników przeprowadzonej oceny wdrożenia aktów prawnych przyjętych w pierwszej fazie na obecnym etapie właściwe jest potwierdzenie zasad, na których opiera się rozporządzenie [Rady (WE) nr 343/2003 z dnia 18 lutego 2003 r. ustanawiające kryteria i mechanizmy określania państwa członkowskiego właściwego dla rozpatrywania wniosku o azyl wniesionego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego (Dz.U. 2003, L 50, s. 1)], wprowadzając przy tym potrzebne udoskonalenia w oparciu o zdobyte doświadczenia, by zwiększyć skuteczność systemu dublińskiego oraz skuteczność ochrony udzielanej wnioskodawcom w ramach tego systemu [...].

[...]

(13) Zgodnie z konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r. oraz zgodnie z [kartą] w stosowaniu niniejszego rozporządzenia jednym z priorytetów powinno być dla państw członkowskich jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka [...].

(14) Zgodnie z europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz zgodnie z [kartą] w stosowaniu niniejszego rozporządzenia jednym z priorytetów państw członkowskich powinno być poszanowanie życia rodzinnego.

[...]

(16) W celu zapewnienia pełnego poszanowania zasady jedności rodziny oraz jak najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka wiążącym kryterium ustalania odpowiedzialności powinien się stać stosunek zależności między wnioskodawcą a jego dzieckiem, rodzeństwem lub rodzicem, wynikający z ciąży lub macierzyństwa wnioskodawcy, jego stanu zdrowia lub podeszłego wieku. Jeżeli wnioskodawcą jest małoletni bez opieki, również fakt przebywania na terytorium innego państwa członkowskiego członka rodziny lub krewnego, który może się nim zaopiekować, powinien stać się wiążącym kryterium ustalania odpowiedzialności.

[...]

(19) W celu zapewnienia skutecznej ochrony praw zainteresowanych osób należy określić gwarancje prawne oraz prawo do skutecznego środka zaskarżenia w odniesieniu do decyzji dotyczących przekazania do odpowiedzialnego państwa członkowskiego, zgodnie w szczególności z art. 47 [karty]. W celu zapewnienia przestrzegania prawa międzynarodowego skuteczny środek zaskarżenia w odniesieniu do takich decyzji powinien obejmować zbadanie zarówno stosowania niniejszego rozporządzenia, jak i sytuacji prawnej oraz faktycznej w państwie członkowskim, do którego wnioskodawca jest przekazywany.

[...]

(39) Niniejsze rozporządzenie nie narusza praw podstawowych i jest zgodne z zasadami uznanymi w szczególności w [karcie]. W szczególności niniejsze rozporządzenie zmierza do zapewnienia pełnego przestrzegania prawa do azylu gwarantowanego przez art. 18 [karty] i praw uznanych w jej art. 1, 4, 7, 24 i 47. Niniejsze rozporządzenie powinno w związku z tym być odpowiednio stosowane”.

4 Artykuł 1 tego rozporządzenia, zatytułowany „Przedmiot”, stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie ustanawia kryteria i mechanizmy ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej wniesionego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (zwanego dalej »odpowiedzialnym państwem członkowskim«)”.

5 Artykuł 2 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, wskazuje:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

[...]

b) »wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej« oznacza wniosek o udzielenie międzynarodowej ochrony zdefiniowany w art. 2 lit. h) dyrektywy [Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9)];

[...]

d) »rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej« oznacza wszelkie przypadki rozpatrzenia wniosku lub wydania decyzji lub orzeczenia w sprawie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej przez właściwe organy zgodnie z dyrektywą [Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/32/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. 2013, L 180, s. 60)] i dyrektywą 2011/95/UE, z wyjątkiem postępowań w sprawie ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego zgodnie z niniejszym rozporządzeniem;

[...]

g) »członkowie rodziny« oznaczają – o ile rodzina istniała już w kraju pochodzenia – następujących członków rodziny wnioskodawcy, którzy przebywają na terytorium państw członkowskich:

[...]

– jeżeli wnioskodawca jest małoletnim i nie pozostaje w związku małżeńskim – ojciec, matka lub inna dorosła osoba odpowiedzialna za wnioskodawcę z mocy prawa lub zgodnie z praktyką państwa członkowskiego, w którym ta dorosła osoba przebywa,

[...]

- h) »krewny« oznacza dorosłego wstępnego wnioskodawcy trzeciego stopnia w linii bocznej lub wstępnego wnioskodawcy drugiego stopnia w linii prostej, który przebywa na terytorium państw członkowskich, niezależnie od tego, czy wnioskodawca urodził się w małżeństwie, czy poza małżeństwem lub został adoptowany, zgodnie z definicją w prawie krajowym;
- i) »małoletni« oznacza obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca w wieku poniżej 18 lat;
- j) »małoletni bez opieki« oznacza małoletniego, który przybywa na terytorium państw członkowskich bez opieki osoby dorosłej odpowiedzialnej za niego z mocy prawa lub zgodnie z praktyką zainteresowanego państwa członkowskiego i dopóki nie zostanie faktycznie objęty opieką takiej osoby dorosłej; obejmuje to małoletnich, którzy zostali pozostawieni bez opieki po wjeździe na terytorium państw członkowskich;

[...]”.

6 Zgodnie z art. 5 tego rozporządzenia, zatytułowanym „Indywidualna rozmowa”:

„1. Aby ułatwić ustalenie odpowiedzialnego państwa członkowskiego, państwo członkowskie dokonujące takiego ustalenia przeprowadza indywidualną rozmowę z wnioskodawcą. Rozmowa ma pozwolić również na właściwe zrozumienie przez wnioskodawcę informacji przekazanych mu na mocy art. 4.

[...]

6. Państwo członkowskie przeprowadzające indywidualną rozmowę sporządza jej pisemne podsumowanie, zawierające co najmniej najważniejsze informacje przekazane przez wnioskodawcę podczas rozmowy. Podsumowanie może mieć formę protokołu lub może zostać przygotowane na standardowym formularzu. Państwo członkowskie dba o to, by wnioskodawca lub doradca prawny, lub inny doradca, który reprezentuje wnioskodawcę, miał na czas dostęp do tego podsumowania”.

7 Artykuł 6 rozporządzenia Dublin III, zatytułowany „Gwarancje dla małoletnich”, stanowi:

„1. W ramach wszelkich postępowań przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu jednym z priorytetów jest dla państw członkowskich jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

[...]

3. Przy ocenie, co najlepiej służy zabezpieczeniu interesów dziecka, państwa członkowskie ściśle współpracują za sobą, a w szczególności należy uwzględnić następujące czynniki:

- a) możliwości ponownego połączenia rodziny;

[...]

4. Do celów stosowania art. 8 państwo członkowskie, w którym małoletni bez opieki złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, najszybciej jak to możliwe podejmuje stosowne działania w celu zidentyfikowania członków rodziny, rodzeństwa lub krewnych małoletniego bez opieki na terytorium państw członkowskich, dbając przy tym o jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

[...]”.

8 Rozdział III rozporządzenia Dublin III, zatytułowany „Kryteria ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego”, obejmuje art. 7–15.

9 Artykuł 8 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Małoletni”, w ust. 1–4 stanowi:

„1. W przypadku gdy wnioskodawca jest małym bez opieki, odpowiedzialnym państwem członkowskim jest to państwo, w którym legalnie przebywa członek rodziny lub rodzeństwo małego bez opieki, pod warunkiem że najlepiej zabezpiecza to interesy małego. Jeżeli wnioskodawca jest małym pozostającym w związku małżeńskim, a jego małżonek nie przebywa legalnie na terytorium państw członkowskich, odpowiedzialnym państwem członkowskim jest państwo członkowskie, w którym legalnie przebywa ojciec, matka lub inna osoba dorosła odpowiadająca za małego – z mocy prawa lub zgodnie z praktyką tego państwa członkowskiego – lub rodzeństwo wnioskodawcy.

2. W przypadku gdy wnioskodawca jest małym bez opieki, który posiada krewnego legalnie przebywającego w innym państwie członkowskim – i gdy po indywidualnym zbadaniu sytuacji ustalono, że krewny ten może się nim zaopiekować – to państwo członkowskie łączy małego z jego krewnym i jest odpowiedzialnym państwem członkowskim, o ile najlepiej zabezpiecza to interesy małego.

3. W przypadku gdy członkowie rodziny, rodzeństwo lub krewni, o których mowa w ust. 1 i 2, przebywają w więcej niż jednym państwie członkowskim, decyzja o ustaleniu odpowiedzialnego państwa członkowskiego podejmowana jest tak, by najlepiej zabezpieczyć interesy małego bez opieki.

4. W przypadku braku członka rodziny, rodzeństwa lub krewnego, o których mowa w ust. 1 i 2, odpowiedzialnym państwem członkowskim jest to państwo, w którym mały bez opieki złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, o ile najlepiej zabezpiecza to interesy małego”.

10 Artykuł 9 tego rozporządzenia, zatytułowany „Członkowie rodziny będący beneficjentami ochrony międzynarodowej”, stanowi:

„W przypadku gdy wnioskodawca ma członka rodziny – bez względu na to, czy rodzina została założona jeszcze w kraju pochodzenia – któremu zezwolono na pobyt jako beneficjentowi ochrony międzynarodowej w państwie członkowskim, to państwo członkowskie jest odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, pod warunkiem że zainteresowane osoby wyrażą taką wolę na piśmie”.

11 Artykuł 10 rozporządzenia Dublin III, zatytułowany „Członkowie rodziny, którzy złożyli wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej”, wskazuje:

„Jeżeli wnioskodawca ma w państwie członkowskim członka rodziny, którego wniosek nie stał się jeszcze przedmiotem pierwszej decyzji co do istoty w tym państwie członkowskim, to państwo członkowskie jest odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, pod warunkiem że zainteresowane osoby wyrażą taką wolę na piśmie”.

12 Artykuł 21 tego rozporządzenia, zatytułowany „Złożenie wniosku o przejście”, stanowi w ust. 1:

„W przypadku gdy państwo członkowskie, w którym został złożony wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, uznaje, że inne państwo członkowskie jest odpowiedzialne za rozpatrywanie wniosku, może, tak szybko jak to możliwe i w każdym przypadku w ciągu trzech miesięcy od daty złożenia wniosku w rozumieniu art. 20 ust. 2, zwrócić się do innego państwa członkowskiego o przejście wnioskodawcy.

[...]

W przypadku gdy wniosek o przejście wnioskodawcy nie został wniesiony w terminach określonych w akapit[acie] pierwszym [...], odpowiedzialność za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej spoczywa na państwie członkowskim, w którym taki wniosek został złożony”.

13 Artykuł 27 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Środki zaskarżenia”, w ust. 1 stanowi:

„Wnioskodawca [...] ma prawo wniesienia do sądu skutecznego środka zaskarżenia w formie odwołania lub wniosku o ponowne rozpoznanie, z powodów faktycznych lub prawnych, decyzji o przekazaniu”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

14 W dniu 23 grudnia 2019 r. I, obywatel egipski, złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w Grecji, gdy był jeszcze małoletni. W swoim wniosku wyraził chęć połączenia z S, swoim wujkiem, również obywatelem egipskim, który legalnie przebywał w Niderlandach i który zgodził się na to.

15 W dniu 10 marca 2020 r. organy greckie złożyły do organów niderlandzkich wnioski o przejście I na podstawie art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III, mając na uwadze fakt, że krewny zainteresowanego w rozumieniu art. 2 lit. h) tego rozporządzenia przebywał legalnie w Niderlandach i mógł się na nim opiekować.

16 W dniu 8 maja 2020 r. sekretarz stanu odmówił uwzględnienia wniosku o przejście ze względu na brak możliwości ustalenia tożsamości I, a tym samym podnoszonej jego więzi pokrewieństwa z S.

17 W dniu 28 maja 2020 r. organy greckie złożyły wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy na podstawie art. 5 ust. 2 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1560/2003 z dnia 2 września 2003 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia nr 343/2003 (Dz.U. 2003, L 222, s. 3). Wniosek ten został oddalony w dniu 11 czerwca 2020 r.

18 Ze swej strony I i S również złożyli do sekretarza stanu zażalenie na decyzję oddalającą wniosek o przejście.

19 W dniu 26 czerwca 2020 r. sekretarz stanu odrzucił owo zażalenie jako oczywiście niedopuszczalne z tego powodu, że rozporządzenie Dublin III nie przewidywało możliwości zaskarżenia przez wnioskujących o udzielenie ochrony międzynarodowej decyzji oddalającej wniosek o przejście.

- 20 Również w dniu 26 czerwca 2020 r. I i S wnieśli do rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlem (sądu rejonowego w Hadze, ośrodka zamiejscowego w Haarlemie, Niderlandy) skargę o stwierdzenie nieważności tej decyzji, w ramach której podnieśli w istocie, że każdy z nich ma prawo do wniesienia do sądu takiego środka zaskarżenia na podstawie art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III.
- 21 W tych okolicznościach rechtbank Den Haag zittingsplaats Haarlem (sąd rejonowy w Hadze, ośrodek zamiejscowy w Haarlemie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 27 rozporządzenia [Dublin III] należy interpretować w ten sposób, że przepis ten – rozpatrywany również w związku z art. 47 karty – nakłada na państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek, obowiązek umożliwienia wnioskodawcy, który przebywa we wnioskującym państwie członkowskim i pragnie zostać przekazany na podstawie art. 8 (względnie art. 9 lub 10 rozporządzenia [Dublin III]), jak również [krewnemu] wnioskodawcy w rozumieniu art. 8, 9 i 10 rozporządzenia [Dublin III] – wniesienia do sądu skutecznego środka zaskarżenia w przypadku oddalenia wniosku o przyjęcie?
- 2) Jeżeli na pytanie pierwsze zostanie udzielona odpowiedź przecząca i art. 27 rozporządzenia [Dublin III] nie stanowi podstawy prawnej dla skutecznego środka zaskarżenia, to czy art. 47 karty – w związku z prawem podstawowym do jedności rodziny oraz nadrzędnym interesem dziecka (ustanowionymi w art. 8–10 oraz w motywie 19 rozporządzenia [Dublin III]) – należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek, obowiązek umożliwienia wnioskodawcy, który przebywa we wnioskującym państwie członkowskim i pragnie zostać przekazany na podstawie [art. 8–10 rozporządzenia Dublin III], jak również [krewnemu] wnioskodawcy w rozumieniu art. 8–10 rozporządzenia [Dublin III], wniesienia do sądu skutecznego środka zaskarżenia w przypadku oddalenia wniosku o przyjęcie?
- 3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie [1] lub [2] (druga część): które państwo członkowskie i w jaki sposób ma poinformować wnioskodawcę, jak również jego [krewnego] o decyzji odmownej państwa członkowskiego, do którego skierowano wniosek oraz o prawie do wniesienia środka [zaskarżenia] od takiej decyzji?”.

Postępowanie przed Trybunałem

- 22 Sąd odsyłający wniósł o zastosowanie w niniejszej sprawie pilnego trybu prejudycjalnego przewidzianego w art. 107 i nast. regulaminu postępowania przed Trybunałem. W dniu 27 stycznia 2021 r. Trybunał na wniosek sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego postanowił umorzyć postępowanie w przedmiocie tego wniosku w szczególności ze względu na to, że I, który w dniu 5 listopada 2020 r. osiągnął pełnoletność, nie był pozbawiony wolności.
- 23 Jednakże w dniu 9 września 2021 r. prezes Trybunału postanowił na podstawie art. 53 § 3 regulaminu postępowania o rozpoznaniu niniejszej sprawy w pierwszej kolejności.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 24 W pytaniach pierwszym i drugim sąd odsyłający odnosi się do wnioskodawcy, który pragnie zostać przekazany na podstawie art. 8 rozporządzenia Dublin III lub jego art. 9 i 10, jak również do krewnego, którego uznaje za objętego tym artykułem.
- 25 Jednakże z postanowienia odsyłającego wynika, że rozpatrywany w postępowaniu głównym wniosek o przejęcie dotyczy osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową będącej obywatelem państwa trzeciego, która przebywa we wnioskującym państwie członkowskim i która w chwili złożenia wniosku była osobą małoletnią bez opieki w rozumieniu art. 2 lit. j) rozporządzenia Dublin III, przy czym to ta chwila ma decydujące znaczenie dla zakwalifikowania wnioskodawcy jako „małoletniego” dla potrzeb stosowania tego rozporządzenia (zob. analogicznie wyrok z dnia 12 kwietnia 2018 r., A i S, C-550/16, EU:C:2018:248, pkt 64). Wnioskodawca ten chciałby połączyć się z osobą, o której twierdzi, że jest jego wujkiem, i która zamieszkuje w państwie członkowskim, do którego skierowano wniosek.
- 26 W tym względzie należy zauważyć, że wujek małoletniego wnioskodawcy, choć nie jest odpowiedzialny za niego na podstawie prawa lub praktyki państwa członkowskiego, w którym znajduje się ów wujek, należy do „krewnych” tego wnioskodawcy w rozumieniu art. 2 lit. h) rozporządzenia Dublin III, a nie do członków jego rodziny w rozumieniu art. 2 lit. g) tego rozporządzenia.
- 27 Tymczasem w ramach art. 8 rozporządzenia Dublin III, który precyzuje kryteria ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego w odniesieniu do małoletniego bez opieki ubiegającego się o ochronę międzynarodową, sytuacja taka jest uregulowana w ust. 2 tego artykułu i to rzeczywiście na podstawie tego przepisu organy greckie zwróciły się do organów niderlandzkich o przejęcie I.
- 28 Ponadto art. 9 lub 10 rozporządzenia Dublin III, które dotyczą, odpowiednio, obecności w państwie członkowskim członków rodziny osoby wnioskującej będących beneficjentami ochrony międzynarodowej lub członków rodziny, którzy sami złożyli wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, nie wydają się mieć znaczenia dla sporu w postępowaniu głównym.
- 29 W tych okolicznościach pytania pierwsze i drugie należy zbadać, ograniczając to badanie do sytuacji, w której wniosek o przejęcie został oparty na art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III.

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

- 30 Poprzez pytania pierwsze i drugie, które należy rozpatrzeć łącznie, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III w związku z art. 47 karty należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek o przejęcie na podstawie art. 8 ust. 2 tego rozporządzenia, obowiązek przyznania prawa do sądowego środka zaskarżenia jego decyzji o odmowie przejęcia małoletniemu bez opieki w rozumieniu art. 2 lit. j) wspomnianego rozporządzenia, który ubiega się o ochronę międzynarodową, lub krewnemu tego małoletniego w rozumieniu art. 2 lit. h) tego rozporządzenia, a jeżeli tak nie jest, to czy takie prawo do zaskarżenia zostało przyznane bezpośrednio przez art. 47 karty w związku z jej art. 7 i art. 24 ust. 2.

- 31 Zgodnie z art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej ma prawo wniesienia do sądu skutecznego środka zaskarżenia w formie odwołania lub wniosku o ponowne rozpoznanie, z powodów faktycznych lub prawnych, decyzji o przekazaniu.
- 32 O ile prawdą jest, że na podstawie wykładni językowej przepis ten wydaje się przyznawać prawo do wniesienia środka zaskarżenia osobie ubiegającej się o udzielenie ochrony międzynarodowej wyłącznie w celu zakwestionowania decyzji o przekazaniu, o tyle brzmienie tego przepisu nie wyklucza jednak przyznania prawa do wniesienia środka zaskarżenia również wnioskodawcy małoletniemu bez opieki w celu zakwestionowania decyzji odmownej w sprawie uwzględnienia wniosku o przejście na podstawie art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III.
- 33 Ponadto należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału normy prawa wtórnego Unii należy interpretować i stosować z poszanowaniem praw podstawowych (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 60).
- 34 Należy ponadto zauważyć, że w motywie 39 rozporządzenia Dublin III podkreślono znaczenie, jakie prawodawca Unii przywiązuje do pełnego poszanowania praw podstawowych uznanych w szczególności w art. 7, 24 i 47 karty, i stwierdzono, że rozporządzenie to „powinno w związku z tym być odpowiednio stosowane”.
- 35 W tych okolicznościach należy wziąć pod uwagę nie tylko brzmienie art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III, lecz także jego cele, ogólną systematykę i kontekst, a w szczególności ewolucję, jakiej doznał w systemie, w który się on wpisuje, w celu ustalenia, czy przepis ten, interpretowany w świetle art. 7, 24 i 47 karty, wymaga istnienia środka zaskarżenia na taką decyzję o odmowie przejścia.
- 36 W tym względzie należy przypomnieć, że 47 karty stanowi w akapicie pierwszym, że każdy, czyje prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w tym artykule. Prawu temu odpowiada spoczywający na państwach członkowskich na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE obowiązek ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii [wyrok z dnia 6 października 2020 r., État luxembourgeois (Ochrona prawna przed wnioskami o przekazanie informacji w prawie podatkowym), C-245/19 i C-246/19, EU:C:2020:795, pkt 47].
- 37 Jeżeli chodzi o system azylowy, to z orzecznictwa Trybunału wynika, że prawodawca Unii w ramach rozporządzenia Dublin III nie ograniczył się do ustanawiania zasad regulujących wyłącznie stosunki pomiędzy państwami członkowskimi celem ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego, lecz zdecydował o włączeniu do tego postępowania osób ubiegających się o azyl, zobowiązując państwa członkowskie do poinformowania ich o kryteriach odpowiedzialności i do przyznania im możliwości przedstawienia informacji umożliwiających prawidłowe zastosowanie tych kryteriów, a także zapewnił tym osobom prawo do skutecznego środka zaskarżenia przeciwko ewentualnej decyzji o przekazaniu wydanej w toku tego postępowania (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, pkt 51).
- 38 Odnosząc się do celów wskazanych w rozporządzeniu Dublin III Trybunał wyjaśnił, że z motywu 9 wynika, że rozporządzenie to, potwierdzając w pełni zasady, na których opiera się rozporządzenie je poprzedzające, to znaczy rozporządzenie nr 343/2003, ma na celu wprowadzenie koniecznych

udoskonalen w oparciu o zdobyte doświadczenia, nie tylko w odniesieniu do skuteczności systemu dublińskiego, lecz również w odniesieniu do ochrony udzielanej wnioskodawcom, która jest zapewniana w szczególności poprzez ochronę sądową, z której wnioskodawcy ci korzystają (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, pkt 52).

- 39 Trybunał dodał, że restrykcyjna wykładnia zakresu środka zaskarżenia przewidzianego w art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III mogłaby przeszkodzić realizacji tego celu, pozbawiając skuteczności (effet utile) inne prawa osoby ubiegającej się o azyl ustanowione w tym rozporządzeniu. W związku z tym obowiązki ustanowione w art. 5 wspomnianego rozporządzenia, polegające na umożliwieniu osobom ubiegającym się o azyl przedstawienia informacji umożliwiających prawidłowe zastosowanie kryteriów odpowiedzialności uregulowanych we wskazanym rozporządzeniu i na zapewnieniu, by osoby te miały dostęp do podsumowań rozmów przeprowadzanych w tym celu, mogłyby zostać pozbawione skuteczności (effet utile), gdyby błędne zastosowanie tych kryteriów, w danym przypadku dokonane bez uwzględnienia informacji przedstawionych przez rzezone osoby, zostało wyłączone spod kontroli sądowej (wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, pkt 53).
- 40 Tym samym Trybunał stwierdził, że art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III w związku z jego motywem 19 należy interpretować w ten sposób, że osoba ubiegająca się o azyl może powołać się w ramach środka zaskarżenia wniesionego na wydaną wobec niej decyzję o przekazaniu na błędne zastosowanie kryterium odpowiedzialności ustanowionego w rozdziale III wspomnianego rozporządzenia, dotyczącym kryteriów ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego (zob. wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Ghezelbash C-63/15, EU:C:2016:409, pkt 61 i sentencja).
- 41 Tymczasem ochrona sądowa małoletniego wnioskodawcy bez opieki nie może różnić się, jeśli chodzi o przestrzeganie wiążącego kryterium ustalania odpowiedzialności zawartego w art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III, w zależności od tego, czy wnioskodawca ten jest objęty decyzją o przekazaniu wydaną przez wnioskujące państwo członkowskie, czy decyzją, na mocy której państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek, oddało wniosek o przejęcie wspomnianego wnioskodawcy.
- 42 Taka decyzja o odmowie przejęcia, podobnie jak decyzja o przekazaniu, może bowiem naruszać wynikające z art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III prawo osoby małoletniej bez opieki do połączenia z krewnym, który może się nią opiekować podczas rozpatrywania jej wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej. W związku z tym w obu przypadkach należy zezwolić odnośnemu małoletniemu na wniesienie środka zaskarżenia w celu powołania się na naruszenie wspomnianego prawa zgodnie z art. 47 akapit pierwszy karty i orzecnictwem, o którym mowa w pkt 36 niniejszego wyroku.
- 43 Bezsporne zatem jest, że w niniejszym przypadku, zgodnie z art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III, w sytuacji gdyby I po przybyciu do Grecji udał się do Niderlandów i złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w tym ostatnim państwie członkowskim, a nie w Grecji, a organy greckie zgodziłyby się na przejęcie I jako państwo członkowskie pierwszego wjazdu, zainteresowany byłby bezsprzecznie uprawniony do wniesienia do sądu środka zaskarżenia od wydanej przez niderlandzkie organy decyzji o przekazaniu, opartego na okoliczności, że jeden z jego krewnych zamieszkiwał w Niderlandach.
- 44 W takim przypadku ów zainteresowany mógłby zatem skutecznie powołać się na naruszenie prawa, które wywodzi, jako małoletni bez opieki, z art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III, podczas gdy, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 70 i 87 opinii, wnioskodawca, który pozostaje

w państwie członkowskim wjazdu i składa w nim wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, zostałby pozbawiony takiej możliwości, ponieważ w takiej sytuacji nie zostaje wydana żadna decyzja o przekazaniu.

- 45 Z powyższego wynika, że aby móc powołać się na naruszenie prawa przyznanego przez art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III, a tym samym aby móc korzystać ze skutecznej ochrony swoich praw, której ustanowienie jest celem tego rozporządzenia, zgodnie z jego motywem 19, małoletni bez opieki powinien mieć możliwość wniesienia sądowego środka zaskarżenia na podstawie art. 27 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia nie tylko w przypadku, gdy wnioskujące państwo członkowskie podejmuje decyzję o przekazaniu, ale także w sytuacji, gdy państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek, odmawia przejęcia zainteresowanego.
- 46 Taka wykładnia nasuwa się tym bardziej, że, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 52–56 opinii, art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III ma na celu zapewnienie pełnego poszanowania praw podstawowych małoletnich bez opieki, zagwarantowanych w art. 7 i 24 karty.
- 47 Prawdą jest, że prawo Unii, a w szczególności art. 7 karty, który uznaje prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, nie ustanawia generalnie prawa do jedności rodziny rozszerzonej. Jednakże w zakresie, w jakim wspomniany art. 7 należy interpretować w związku z obowiązkiem uwzględnienia najlepszego interesu dziecka jako nadrzędnego względu we wszystkich działaniach dotyczących dzieci, o którym mowa w art. 24 ust. 2 karty [zob. podobnie wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., *État belge* (Łączenie rodzin – Dziecko małoletnie), C-133/19, C-136/19 i C-137/19, EU:C:2020:577, pkt 34], a także art. 6 ust. 1 rozporządzenia Dublin III, interes, jaki może mieć małoletni wnioskodawca bez opieki, aby zostać połączonym z członkami swej rodziny rozszerzonej do celów rozpatrzenia jego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, należy uznać za chroniony przez te przepisy. W tym kontekście należy również przypomnieć, że jak podkreślono w motywie 13 tego rozporządzenia, małoletni bez opieki, ze względu na ich szczególną wrażliwość, potrzebują szczególnych gwarancji proceduralnych. Ponadto o ile zgodnie z art. 8 ust. 2 wspomnianego rozporządzenia wyznaczenie państwa członkowskiego, w którym znajduje się krewny małoletniego wnioskodawcy, jako odpowiedzialnego państwa członkowskiego jest uzależnione od warunku, by „najlepiej zabezpieczy[ło] to interesy małoletniego”, o tyle z tego przepisu, z motywów 14 i 16 oraz z art. 6 ust. 3 lit. a) i art. 6 ust. 4 tego rozporządzenia wynika, że poszanowanie życia rodzinnego, a w szczególności zapewnienie małoletniemu bez opieki możliwości połączenia z krewnym, który może się nim opiekować w trakcie rozpoznawania jego wniosku, jest co do zasady zgodne z najlepszym zabezpieczeniem interesów dziecka (zob. analogicznie wyrok z dnia 23 stycznia 2019 r., *M.A. i in.*, C-661/17, EU:C:2019:53, pkt 89).
- 48 Ponadto art. 24 ust. 1 karty, który stwierdza, że dzieci mają prawo do ochrony i opieki, jaka jest konieczna dla ich dobra, uściśla, że poglądy dzieci są brane pod uwagę w sprawach, które ich dotyczą, stosownie do ich wieku i stopnia ich dojrzałości.
- 49 W związku z tym małoletni bez opieki, który wnosi o udzielenie ochrony międzynarodowej, powinien mieć możliwość powołania się przed sądem na prawa przyznane mu w art. 7 i art. 24 ust. 2 karty oraz w art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III w celu podważenia pod względem prawnym i faktycznym decyzji o oddaleniu wniosku o przejęcie, takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym.

- 50 Z kolei jeżeli chodzi o krewnego wnioskodawcy w rozumieniu art. 2 lit. j) rozporządzenia Dublin III, który zamieszkuje w państwie członkowskim, do którego skierowano wniosek, należy zauważyć, że art. 27 ust. 1 tego rozporządzenia nie przyznaje mu prawa do środka zaskarżenia. Ponadto ani art. 7 i art. 24 ust. 2 karty, ani art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III nie przyznają mu praw, na które mógłby się powołać przed sądem przeciwko takiej decyzji odmownej, a tym samym ów krewny nie może również wywodzić prawa do zaskarżenia takiej decyzji na podstawie samego art. 47 karty.
- 51 Należy ponadto odrzucić argument rządu francuskiego, zgodnie z którym sąd rozpatrujący skargę na decyzję o oddaleniu wniosku o przejęcie posiada jedynie bardzo ograniczone uprawnienia, ze względu na to, że w niemal wszystkich przypadkach będzie mógł jedynie stwierdzić upływ terminów określonych w art. 21 ust. 1 rozporządzenia Dublin III i będzie zobowiązany na podstawie akapitu trzeciego owego ustępu 1 do potwierdzenia przekazania z mocy prawa odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu państwu członkowskiemu, w którym złożono wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej.
- 52 Po pierwsze bowiem, wbrew temu, co twierdzi ten rząd, argument ten nie znajduje żadnego oparcia w wyroku z dnia 26 lipca 2017 r., Mengesteab (C-670/16, EU:C:2017:587), ponieważ Trybunał wypowiedział się w tym wyroku jedynie co do tego, czy osoba ubiegająca się o udzielenie ochrony międzynarodowej może powołać się na naruszenie terminu określonego w art. 21 ust. 1 tego rozporządzenia.
- 53 Po drugie, w przypadku gdy wniosek o przejęcie, który doprowadził do odmowy przejęcia, został złożony w terminach przewidzianych w art. 21 ust. 1 rozporządzenia Dublin III, wymóg skutecznego charakteru środków zaskarżenia przed sądem stoi na przeszkodzie temu, by nie wyciągnięto wszystkich konsekwencji z ewentualnego niezgodnego z prawem charakteru odmowy przejęcia, w szczególności z tego powodu, że złożenie środka zaskarżenia na taką decyzję odmowną oznaczałoby przekroczenie tych terminów.
- 54 Ponadto o ile z orzecznictwa Trybunału wynika, że wobec małoletnich bez opieki ważne jest nieprzedłużanie bardziej niż jest to konieczne procedury ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego, co skutkuje co do zasady tym, że nie zostają oni przekazani do innego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 6 czerwca 2013 r., MA i in., C-648/11, EU:C:2013:367, pkt 55, 61), o tyle państwa członkowskie są zobowiązane do przestrzegania szczególnych kryteriów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej małoletnich, takich jak przewidziane w art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III, które powinny być stosowane w sposób najlepiej zabezpieczający interes dziecka i które zmierzają w szczególności do zapewnienia ochrony tego interesu w ramach owej procedury. Ponadto Trybunał orzekł już w kontekście tego rozporządzenia, że prawodawca Unii nie zamierzał poświęcić ochrony sądowej wnioskodawców na rzecz wymogu szybkiego rozpatrywania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej (wyrok z dnia 7 czerwca 2016 r., Ghezelbash, C-63/15, EU:C:2016:409, pkt 57). Stwierdzenie to odnosi się w szczególności do zapewnienia pierwszeństwa szczególnych gwarancji proceduralnych przewidzianych dla ochrony małoletnich bez opieki.
- 55 Z uwagi na ogół powyższych rozważań na pytania pierwsze i drugie trzeba odpowiedzieć, że art. 27 ust. 1 rozporządzenia Dublin III w związku z art. 7, 24 i 47 karty należy interpretować w ten sposób, że nakłada on na państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek o przejęcie na podstawie art. 8 ust. 2 tego rozporządzenia, obowiązek przyznania prawa do środka zaskarżenia

przed sądem jego decyzji odmownej małoletniemu bez opieki w rozumieniu art. 2 lit. j) wspomnianego rozporządzenia, który wnosi o udzielenie ochrony międzynarodowej, ale już nie krewnemu owego małoletniego w rozumieniu art. 2 lit. h) tego rozporządzenia.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 56 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, w jaki sposób i które państwo członkowskie powinno powiadomić małoletniego bez opieki lub jego krewnego o decyzji oddalającej wniosek o przejęcie skierowany na podstawie art. 8 ust. 2 rozporządzenia Dublin III oraz o możliwości wniesienia przed sądem środka zaskarżenia od tej decyzji.
- 57 Biorąc pod uwagę odpowiedź udzieloną na pytania pierwsze i drugie, nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na to pytanie w odniesieniu do krewnego małoletniego bez opieki.
- 58 Ponadto jeżeli chodzi o samego małoletniego bez opieki, to z postanowienia odsyłającego wynika, że rozpatrywana w postępowaniu głównym decyzja o oddaleniu wniosku o przejęcie została podana do wiadomości I, który zaskarżył tę decyzję do sądu.
- 59 Z powyższego wynika, że odpowiedź na pytanie trzecie nie jest konieczna dla celów sporu w postępowaniu głównym, a zatem nie ma potrzeby udzielania na nie odpowiedzi.

W przedmiocie kosztów

- 60 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 27 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca w związku z art. 7, 24 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

należy interpretować w ten sposób, że:

nakłada on na państwo członkowskie, do którego skierowano wniosek o przejęcie na podstawie art. 8 ust. 2 tego rozporządzenia, obowiązek przyznania prawa do środka zaskarżenia przed sądem jego decyzji odmownej małoletniemu bez opieki w rozumieniu art. 2 lit. j) wspomnianego rozporządzenia, który wnosi o udzielenie ochrony międzynarodowej, ale już nie krewnemu owego małoletniego w rozumieniu art. 2 lit. h) tego rozporządzenia.

Podpisy